

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2
0
2
4

No 7

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Elektron nashr. 70 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 4-iyulda ruxsat etildi.

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi

Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati

Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri

Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari

Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati

Axmedov Sayfullo Normatovich, i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori

Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., Navoiy davlat pedagogika instituti rektori

Siddiqova Sadoqat G'afforovna, p.f.f.d., (PhD), Buxoro muhandislik-texnologiya instituti rektori

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU Hududiy ta'lim muassasalari va markazlar bo'yicha prorektor v.b.

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TDIU professori

Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori

Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori

Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d., TSUE professori

Xajiyeu Baxtiyor Dushaboyevich, i.f.d., TDIU professori

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, i.f.f.d., TDIU dotsenti

Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari

Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i

Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori

Musayeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori

Cham Tat Huei, (PhD) USCI universiteti professori, Malayziya

Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., (PhD) "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., (PhD) TAQU katta o'qituvchisi

Djudi Smetana, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburg, Kansas, AQSH

Krissi Lyuis, p.f.n., Pittsburg davlat universiteti dosenti, Pittsburg, Kansas, AQSH

Ali Konak (Али Кўнак), i.f.d., prof., Karabuk universiteti dosenti, Turkiya

Glazova Marina Viktorovna, i.f.n., "LUKOIL-Energoservis" Kompaniyasi iqtisodchisi, Moskva.

Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., (PhD) TDIU dotsenti

Sevil Piriyeu Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti

Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Oqil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Abdurakhmanov Kalandar Khodjaevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

Rae Kwon Chung, honorary professor of TSUE, Nobel laureate, South Korea,

Osman Mesten, member of the Turkish Parliament, head of the Turkey-Uzbekistan Friendship Society

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, DSc, Prof., Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Buzrukkhanov Sarvarkhan Munavvarkhanovich, DSc, Deputy Minister of Higher Education, Science and Innovation of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Durbek Kudratillayevich, DSc, Prof., Deputy of the Legislative Chamber of the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan

Akhmedov Sayfullo Normatovich CSc, Prof., Rector of Academy of Labor and Social Relations

Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, DSc, Prof., TSUE Vice-Rector for Scientific Affairs and Innovation

Kalonov Mukhiddin Bakhritdinovich, DSc, Prof., Rector of the Navoi State Pedagogical Institute

Siddikova Sadokat Ghaforovna, PhD, Rector of the Bukhara Institute of Engineering and Technology

Khudoykulov Sadirdin Karimovich, DSc, Prof., acting Vice-rector for regional educational institutions and centers of TSUE

Yuldashev Mutallib Ibragimovich, DSc, Prof., of TSUE

Samadov Askarjon Nishonovich, CSc, Prof., of TSUE

Slizovsky Dimitriy Yegorovich, DSc, Prof., of the People's Friendship University of Russia

Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, DSc, Prof., Rector of International "Nordic" University

Akhmedov Ikrom Akramovich, DSc, Prof., of TSUE

Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, PhD, professor of TDIU

Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja ugli, DSc, Prof., of TSUE

Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of the DGPO of the Republic of Uzbekistan

Ochilov Farkhod, Head of the DCECGPO of the Republic of Uzbekistan

Eshtayev Alisher Abduganievich, DSc, Prof., of TSUE

Shoira Azimovna Musaeva, professor of SamDu IS Institute

Cham Tat Huei, PhD, professor at USCI University, Malaysia

Akhmedov Javokhir Jamolovich, PhD, deputy of executive director of the "El-yurt umidi" fund

Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, PhD, Senior Lecturer at Tashkent University of Architecture and Construction

Judy Smetana CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Chrissy Lewis CSc, Associate Professor, Pittsburgh State University, Pittsburgh, Kansas, USA

Ali Konak DSc, Prof., Associate Professor of Karabuk University, Turkey

Glazova Marina Viktorovna, CSc, economist at LUKOIL-Energoservis Company, Moscow.

Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, associate professor of TSUE

Sevil Piriyea Karaman, PhD, doctoral student at Ankara University, Turkey

Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, independent researcher of TSUE

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor

Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori

Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori

Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti

Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti

Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti

G'afurov Doniyor Orifovich, p.f.f.d., (PhD)

Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti

Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti

Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Avtosanoat korxonalari marketing strategiyasini takomillashtirish yo'llari.....	16
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, Zayniddinova Umida Djalolovna	
Mamlakat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishda maxsus iqtisodiy zonalar omilidan foydalanish istiqbollari	26
Izbosarov Boburjon Baxriddinovich, Abdurasulov Ravshanbek Xotam o'g'li	
Mahalla institutini ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning institutsional tahlili	32
Bahridinov Viqorjon Akbar o'g'li	
Mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish orqali mahsulot ishlab chiqarish va uni qayta ishlash holatining tahlili	37
Turgunov Odilbek Maripovich	
Etnografik turizmni tashkil etishning xorij tajribasi	41
I. Axmedov	
Xizmatlar sohasining milliy iqtisodiyotdagi rolini tahlil qilishning zamonaviy yondashuvlari.....	46
Xusanov Murodjon Sunnatullayevich	
Iqtisodiy o'sish tushunchasi va uning rivojlanish tarixi	54
Maksudov Avazbek Ulug'bek o'g'li	
Ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirish	59
Ubaydullaev G'ayrat Zuvaytovich	
O'zbekistonda aholi bandligini ta'minlashda oilaviy tadbirkorlikning o'rni	65
Baymanova Mavlyuda Djurayevna	
The Effect of Students' Financial Status on Academic Performance in Uzbekistan	70
Alimov Damirjon Odilovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasida xizmat ko'rsatish sohasida tadbirkorlik faoliyatining o'rni.....	76
Jusupova Anjim Tansiqbaevna	
Insurance Mechanisms in Foreign Trade: Mitigating Risk and Facilitating Global Commerce	82
Sohibjamol Abirkulova	
Nodavlat umumiy o'rta ta'lim maktabning faoliyati samaradorligini aniqlashda innovatsion usullardan foydalanish.....	87
Ustadjalilova Xurshida Aliyevna	
Qishloq xo'jaligi korxonalarida asosiy vositalar hisobi va auditi bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari	92
Xojimurodov Zuxriddin Shukurullo o'g'li	
O'zbekiston Respublikasi budjetining shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi	97
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
Mamlakat sanoatining barqaror rivojlanishida energosamaradorlikning roli	104
J. J. Yaxshilikov	
Сравнительный анализ состояния сферы услуг в регионах Андижанской области	109
Мусабоев Рустам Алижонович	
Hududlarda aholi bandligini oshirish va kambag'allikni qisqartirishda ishlab chiqarish sanoatining o'rni (Qashqadaryo viloyati misolida).....	114
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Baxronov Baxriddin Najmiddinovich	

Banklarning qimmatli qogʻozlar bozoridaqi faoliyatini takomilashtirish yoʻllari.....	118
Ermatov Utkirbek Baxodirjonovich	
Развитие цифровой экономики в Узбекистане, ее плюсы и минусы	122
Раупова Мухлисахон Ибрахимжон кизи, Мамбетова Мадина Зоҳид кизи, Алижоновa Малика Алижон кизи, Хакимова Нигора Бахтиёрoвнa	
Investment Management is an Important Factor of Economic Development.....	127
Yuldasheva G. A., Ziyayev Dilshodjon	
Oʻzbekistonda moliyaviy texnologiyalar sanoatining rivojlanish istiqbollari.....	130
Rustamov Jasurbek Ravshanbek oʻgʻli	

MAMLAKATIMIZDA PILLACHILIK BIZNESINI RIVOJLANTIRISH ORQALI MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH VA UNI QAYTA ISHLASH HOLATINING TAHLILI

Turgunov Odilbek Maripovich

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti,
mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimizda pillachilik biznesini rivojlantirish uchun yaratilgan shart-sharoitlar, hududlar kesimida 2016–2023-yillarda qishloq xo'jaligida yetishtirilgan ipak qurti, pillani qayta ishlab chiqaruvchi korxonalar, pilla mavsumida ajratilgan ish o'rinlari soni kabi ko'rsatkichlar amaliy jihatdan tahlil qilingan. Mazkur tahlillar asosida pillachilik biznesini rivojlantirish imkoniyatlari va kelgusidagi istiqbollari bo'yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yashil biznes, yashil makon, pillachilik, diversifikatsiyalash, barqarorlik, tutzor, yakka qator tut daraxtlari.

Abstract: In this article, the conditions created for the development of the cocooning business in our country, indicators such as silkworms grown in agriculture in 2016–2023, cocoon processing enterprises, and the number of jobs allocated during the cocooning season are analyzed in a practical way. On the basis of these analyses, scientific and practical proposals have been developed on the possibilities and future perspectives of the cocooning business development.

Key words: green business, green space, cocooning, diversification, sustainability, mulberry, single row mulberry trees.

Аннотация: В данной статье на практике проанализированы условия, созданные для развития коконоводческого бизнеса в нашей стране, такие показатели, как поголовье шелкопряда в сельском хозяйстве в 2016–2023 годах, предприятия по переработке коконов, количество рабочих мест, выделяемых в сезон коконоводства. На основе этих анализов разработаны научно-практические предложения о возможностях и перспективах развития коконоводческого бизнеса.

Ключевые слова: зеленый бизнес, зеленые насаждения, коконирование, диверсификация, устойчивость, шелковица, однорядные шелковичные деревья.

KIRISH

Pilla yetishtirish va ipakni qayta ishlashni o'z ichiga oluvchi sanoat tarmog'i dunyoning 60 dan ortiq mamlakatlarida mavjud bo'lib, yuqori bandlik salohiyatiga ega hamda daromadli tarmoqlardan biri hisoblanadi. Ipak tolasi va undan olinadigan mahsulotlar o'zining nafisligi, nozikligi va ekologik toza tabiati tufayli bozorda ehtiyoji yuqori bo'lgan mahsulotlar sirasiga kiradi.

Sanoat usulida qayta ishlangan ipak tolalarining to'qimachilik sanoati, tibbiyot va informatika kabi murakkab sohalarda keng qo'llaniladi. Shu sababli ipakka bo'lgan talab har doim bozorda yuqori bo'lsa-da, mavjud talabni qondirish imkoniyatlari doimiy ravishda ishlab chiqarish yoki iqtisodiy raqobatbardoshlik darajasida turli to'siqlar bilan ta'sirlanadi, jumladan, ipak tolasi o'rnini bosivchi sintetik tolalarni arzon narxlarda ishlab chiqarish va arzon tabiiy tolalar (masalan paxta) bilan o'rnini qoplash fikrimizning isbotidir. Ipakchilik sohasida O'zbekiston jahondagi yetakchi mamlakatlar sifatida uni rivojlantirish uchun uzoq tarixiy bosqichlardan o'tgan bo'lib, aholi-sining uzoq yillik va an'anaviy avloddan avlodga o'tishi bilan saqlanib va rivojlanib kelayotgan sohadir.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Korxonalarda pillachilikni rivojlantirish orqali mamlakat iqtisodiyotiga makro darajada ta'sir ko'rsatish masalalari ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Xususan, Klayna-Rozenberg, R.Rosvell, Akio Morita, Fumio Kodama, MDH mamlakatlari olimlaridan A. Y.Ivanitskaya, A.Panfilova, S.A.Samal, A. Ye.Tyulinlar tomonidan pillachilik iqtisodiyotining ilmiy-nazariy va amaliy asoslari tadqiq etilgan.

O'zbekistonda pillachilik iqtisodiyotining tizimini o'rganish bo'yicha N.Q.Yo'ldoshev, G.A. Xamdamova, A.J.Toshboyev, I.S.Ochilovlar ilmiy tadqiqot olib borganlar. Bundan tashqari, respublikamizda ipakchilik tarmog'inirivojlantirish bo'yicha Sh.O'roqov, B.Q. Sharipov, O.Jumayev kabi olimlar ilmiy tadqiqot olib borganlar.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

O'rganish jarayonida mamlakatimizda pillachilikni rivojlantirish bo'yicha statistik ma'lumotlar va nazariyalarni o'rganishda mantiqiy fikrlash, ilmiy kuzatish, tizimli yondashuv, statistik usullar qo'llanildi. Tahlil davomida O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasining statistik ma'lumotlaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston uchun ipakchilik tarmog'ining asosiy xususiyati uzoq yillik tarixga ega ekanligi bilan bir qatorda "Atlas" brendining xalqaro brend darajasiga ko'tarilgani va kiyim sanoatida "Prette-porte" brendlar qatorida turishidir.

O'zbekiston ipakchilik sanoati so'nggi yillarda ma'lum bir pasayish siklini o'tadi, jumladan, tutzorlarning qisqarib ketishi va tut plantatsiyalarining yetarlicha shakllantirilmasligi, tutzorlarni parvarish qilishda yo'l qo'yilgan xatoliklar, xo'jalik yuritish shakllarining noto'g'ri tanlanishi, mahsulot yetkazib berish, uni qayta ishlash yo'nalishlarining bir-biridan ajratilishi ishlab chiqarishning pasayishiga va ipak xom ashyosining qimmatlashuviga, natijada esa bozor talabini to'liq qondira olmaslikka sabab bo'ldi.

Bir qator tizimli muammolar sabab O'zbekistonning Yevropa va AQSH kabi rivojlangan mamlakatlarning bozoriga kirib borishida, o'zining ipak mahsulotlarini sotishida qiyinchiliklarga duch keldi. Rivojlangan mamlakatlar ipak mahsulotlari importi, asosan, Xitoy va Hindiston mamlakatlardan amalga oshirilayotganligi bois, O'zbekistonning eng daromadli mamlakatlarga ipakli mahsulotlar eksportida ulushi pastligicha qolmoqda.

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor maqsadi aholining hayot darajasini yuksaltirish, kambag'allikni qisqartirish, yangi va doimiy ish o'rinlarini ochishdir. O'zbekiston Respublikasidagi 12 ta viloyat (Andijon, Buxoro, Farg'ona, Jizzax, Namangan, Navoiy, Qashqadaryo, Samarqand, Surxondaryo, Sirdaryo, Toshkent viloyati, Xorazm) hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi hududlarida 2016–2023-yillar (6 yil davomida) oralg'ida yetishtirilgan ipak miqdori (dona quti) tahlil qilindi (1- va 2-jadvallar).

1-jadval: O'zbekiston Respublikasi hududlarida 2016–2019-yillarda yetishtirilgan ipak miqdori (dona quti)

№	Hududlar nomi	Yetishtirilgan quti ipak, dona						
		2016	2017	2017–2016-yilga nisbatan, foizda	2018	2018–2017-yilga nisbatan, foizda	2019	2019–2018-yilga nisbatan, foizda
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	9466,4	9819,9	103,7	10207,8	104,0	10700	104,8
2	Andijon	43044,9	44791,7	104,1	46320,3	103,4	48100	103,8
3	Buxoro	34189,4	34922,8	102,1	35599,2	101,9	36400	102,2
4	Farg'ona	27379,4	28790,1	105,2	30210	104,9	31800	105,3
5	Jizzax	10434,6	10550,7	101,1	10646,5	100,9	10700	100,5
6	Namangan	26919,5	27082,0	100,6	27163,5	100,3	27300	100,5
7	Navoiy	14088,0	14553,8	103,3	14973	102,9	15500	103,5
8	Qashqadaryo	33037,8	34024,5	103,0	34825,5	102,4	35500	101,9
9	Samarqand	46954,0	47524,3	101,2	47907,6	100,8	48100	100,4
10	Surxondaryo	27054,7	27245,4	100,7	27300	100,2	27300	100,0
11	Sirdaryo	7706,6	7768,8	100,8	7800	100,4	7800	100,0
12	Toshkent viloyati	22523	22688	100,7	22890	100,9	21800	95,2
13	Xorazm	25523,5	26614,7	104,3	27666	104,0	29000	104,8
	Jami	328322	336377	102,5	343509	102,1	350000	101,9

2016-yilda O'zbekiston Respublikasida jami yetishtirilgan ipak miqdori 328322 dona qutini tashkil qilgan. Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasida 94466,4 tonna ipak yetishtirilgan bo'lib, ushbu ko'rsatgich Respublikada yetishtirilgan ipak miqdorining 2,9%ini tashkil qiladi. Ushbu yilda Respublika hududida ipak yetish-tirish bo'yicha Samarqand viloyatidan keying o'rinda Andijon viloyati yetakchilik qilgan (43044,9) va ushbu ko'rsatgich jami yetishtirilgan ipak miqdorining 13,1%ini tashkil qiladi. Qolaversa, Buxoro viloyatida 34189,4 dona quti, Farg'ona viloyatida 27379,4 dona quti, Jizzax viloyatida 10434,6 dona quti, Namangan viloyatida 26919,5 dona quti, Navoiy viloyatida 14088tonna, Qashqadaryo viloyatida 33037,8 dona quti, Samarqand viloyatida 46954 dona quti, Surxandaryo viloyatida 27054,7 dona quti, Sirdaryo viloyatida 7706,6 dona quti, Toshkent viloyatida 22523 dona quti, Xorazm viloyatida 25523,5 dona quti ipak yetishtirilgan. 2017-yilga kelib Respublikada 336376,77 dona quti ipak yetishtirilgan bo'lib va bundan 2016-yilga nisbatan 2,5ga ortganini ko'rishimiz mumkin.

2017-yilda Qoraqalpog'iston Respublikasida 9819,9 dona quti ipak yetishtirilgan (o'tgan yilga nisbatan 3,7%ga ortgan). Andijon viloyatida ham o'tgan yilga nisbatan qariyb 4,1%ga koproq ipak yetishtirilgan. Andijon viloyatida 2017-yilda yetishtirilgan ipak miqdori 44791,7 dona quti tashkil qildi va bu ko'rsatgich 2016-yilga nisbatan 4,1%ga ko'proq. Qolaversa, Buxoro viloyatida 2017-yilda 2016-yilga nisbatan 2,1%ga, Farg'ona viloyatida 5,2%ga, Jizzax viloyatida 1,1%ga, Namangan viloyatida 0,6%ga, Navoiy viloyatida 3,3%ga, Qashqadaryo viloyatida 3%ga, Samarqand viloyatida 1,2%ga, Surxondaryo viloyatida 0,7%ga, Sirdaryo viloyatida 0,8%ga Toshkent viloyatida 0,7%ga, Xorazm viloyatida 4,3%ga ko'proq pilla yetishtirilgan.

Respublika hududida 2018-yilda jami 343509 dona quti ipak yetishtirilgan bo'lib shundan eng ko'p ulush Andijon hamda Samarqand viloyatlariga to'g'ri keladi. Bundan tashqari, Qoraqalpog'iston Respublikasida 10207,8 dona quti, Buxoro viloyatida 35599,2 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 1,9%ga oshgan), Farg'ona viloyatida 30210 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 4,9%ga oshgan), Jizzax viloyatida jami yetishtirilgan pilla miqdori 2018-yilda 10646,5 dona qutini tashkil qilgan (o'tgan yilga nisbatan 0,9%ga o'sgan), Namangan viloyatida 27163,5 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 0,3%ga oshgan), Surxondaryo viloyatida 27300, Sirdaryo viloyatida 7800 dona quti, Toshkent viloyatida 22890 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 0,9%ga o'sgan), Xorazm viloyatida 27666 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 4,0%ga o'sgan).

2019-yilda O'zbekiston Respublikasida jami yetishtirilgan ipak miqdori 350000 dona quti tashkil qilgan. Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasida 10700 dona quti ipak yetishtirilgan bo'lib, ushbu ko'rsatgich Respublikada yetishtirilgan ipak miqdorining 3%ini tashkil qiladi. Ushbu yilda Respublika hududida ipak yetish-tirish bo'yicha Andijon hamda Samarqand viloyatlari o'rtasida o'zaro tenglik yuzaga keldi (48100 dona quti), va ushbu ko'rsatgich jami yetishtirilgan ipak miqdorining 13,7%ini tashkil qiladi. Qolaversa, Buxoro viloyatida 36400 dona quti, Farg'ona viloyatida 31800 dona quti, Jizzax viloyatida 10700 dona quti tonna, Namangan viloyatida 27300 dona quti, Navoiy viloyatida 15500 dona quti, Qashqadaryo viloyatida 35500 dona quti, Samarqand viloyatida 48100 dona quti, Surxandaryo viloyatida 27300 dona quti, Sirdaryo viloyatida 7800 dona quti, Toshkent viloyatida 21800 dona quti, Xorazm viloyatida 29000 dona quti ipak yetishtirilgan. 2019-yilda 2018-yilga nisbatan Qoraqalpog'iston Respublikasida 4,8%ga o'sgan, Andijon viloyatida 3,8%ga, Buxoro viloyatida 2,2%ga, Farg'ona viloyatida 5,3%ga, Jizzax viloyatida 0,5%ga, Namangan viloyatida 0,5%ga, Qashqadaryo viloyatida 1,9%ga, Xorazm viloyatida 4,8%ga oshgan.

2020-yilda Respublikamizning quyidagi viloyatlarida pilla miqdori sezilarli darajada oshgan: Andijon viloyatida 49400 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 2,7 %ga ortgan), Farg'ona viloyatida 35455 dona quti (2019-yilga nisbatan 11,5%ga ortgan), Jizzax viloyatida 12727 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 18,9%ga ortgan), Navoiy viloyatida 16183 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 4,4 %ga ortgan), Qashqadaryo viloyatida 36364 dona quti (o'gan yilga nisbatan 2,4 %ga ortgan), Samarqand viloyatida 49350 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 2,6%ga kamaygan), Surxondaryo viloyatida 29090 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 6,6 %ga ortgan), Xorazm viloyatida 32000 dona quti (o'tgan yilga nisbatan 10,3%ga ortgan). Umuman olganda Respublika hududidagi Qoraqalpog'iston Respublikasi hamda 12 ta viloyatda yetishtirilgan pilla miqdori o'tgan yili yetishtirilgan pilla miqdoridan 9%ga ortgan (2-jadval).

2021-yilda O'zbekiston Respublikasida jami yetishtirilgan ipak miqdori 415293,9 dona quti tashkil qilgan. Jumladan, Qoraqalpog'iston Respublikasida 14763,3 dona quti ipak yetishtirilgan bo'lib, ushbu ko'rsatgich Respublikada yetishtirilgan ipak miqdorining 3,55%ini tashkil qiladi. Ushbu yilda Respublika hududida ipak yetishtirish bo'yicha Samarqand viloyatidan keying o'rinda Andijon viloyati yetakchilik qilgan (50931,4 tonna), va ushbu ko'rsatgich jami yetishtirilgan ipak miqdorining 12,3%ini tashkil qiladi. Qolaversa, Buxoro viloyatida 44040 dona quti, Farg'ona viloyatida 38929,6 dona quti, Jizzax viloyatida 14572,4 dona quti, Namangan viloyatida 36864 dona quti, Navoiy viloyatida 17008,3 dona quti, Qashqadaryo viloyatida 37200,4 dona quti, Samarqand viloyatida 50633,1 dona quti, Surxandaryo viloyatida 30864,5 dona quti, Sirdaryo viloyatida 12164,2 dona quti, Toshkent viloyatida 30266,7 dona quti, Xorazm viloyatida 37056 dona quti ipak yetishtirilgan.

2-jadval: O'zbekiston Respublikasi hududlarida 2020–2023-yillarda yetishtirilgan ipak miqdori (dona quti)

№	Hududlar nomi	Yetishtirilgan quti ipak, dona							
		2020	2020– 2019-yilga nisbatan, foizda	2021	2021– 2021-yilga nisbatan, foizda	2022	2022– 2021-yilga nisbatan, foizda	2023	2023– 2022-yilga nisbatan, foizda
1	Qoraqalpog'iston Respublikasi	12727	118,9	14763,3	116,0	15545,8	105,3	16447,4	105,8
2	Andijon	49400	102,7	50931,4	103,1	52153,8	102,4	53509,8	102,6
3	Buxoro	40000	109,9	44040,0	110,1	46506,2	105,6	49157,1	105,7
4	Farg'ona	35455	111,5	38929,6	109,8	40720,4	104,6	42634,2	104,7
5	Jizzax	12727	118,9	14572,4	114,5	15432,2	105,9	16373,6	106,1
6	Namangan	32000	117,2	36864,0	115,2	39518,2	107,2	42640,1	107,9
7	Navoiy	16183	104,4	17008,3	105,1	17467,6	102,7	18026,5	103,2
8	Qashqadaryo	36364	102,4	37200,4	102,3	37907,2	101,9	38892,8	102,6
9	Samarqand	49350	102,6	50633,1	102,6	51797,7	102,3	53299,8	102,9
10	Surxondaryo	29090	106,6	30864,5	106,1	32346	104,8	34060,3	105,3
11	Sirdaryo	10550	135,3	12164,2	115,3	13088,6	107,6	14135,7	108
12	Toshkent viloyati	25980	119,2	30266,7	116,5	32899,9	108,7	35926,7	109,2
13	Xorazm	32000	110,3	37056,0	115,8	39427,6	106,4	41675	105,7
	Jami	381826	109,1	415293,87	108,8	434811	104,7	456779	105,1

2022-yilda O'zbekiston Respublikasi hududida jami yetishtirilgan ipak miqdori 434811 dona quti tashkil qilgan. Jumladan Qoraqalpog'iston Respublikasida 15545,8 dona quti ipak yetishtirilgan bo'lib, ushbu ko'rsatkich Respublikada yetishtirilgan ipak miqdorining 3,6 %ini tashkil qiladi. Ushbu yilda ham Respublika hududida ipak yetishtirish bo'yicha Samarqand viloyatidan keyingi o'rinda Andijon viloyati yetakchilik qilgan (51797,7 dona quti), va ushbu ko'rsatkich jami yetishtirilgan ipak miqdorining %ini tashkil qiladi. Qolaversa, Buxoro viloyatida 46506,2 dona quti, Farg'ona viloyatida 40720,4 dona quti, Jizzax viloyatida 15432,2 dona quti, Samarqand viloyatida 51797,7 dona quti, Surxondaryo viloyatida 32346 dona quti, Sirdaryo viloyatida 13088,6 dona quti, Toshkent viloyatida 32899,9 dona quti, Xorazm viloyatida 39427,6 dona quti ipak yetishtirilgan. 2022-yilda 2021-yilga nisbatan Qoraqalpog'iston Respublikasida 5,3%ga o'sgan, Andijon viloyatida 2,4%ga, Buxoro viloyatida 5,6%ga, Farg'ona viloyatida 4,6%ga, Jizzax viloyatida 5,9%ga, Namangan viloyatida 7,2%ga, Qashqadaryo viloyatida 1,9%ga, Surxondaryo viloyatida 4,8%ga, Toshkent viloyatida 8,7%ga, Xorazm viloyatida 6,4%ga oshgan. Jadvalni tahlil qilar ekanmiz yildan yilga Respublikada yetishtirilayotgan pilla miqdorining sezilarli darajada o'sib borayotganiga guvoh bo'lamiz.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mamlakatimizda pillachilik biznesining rivojlanishi avvalo, yangi ish o'rinlarini yaratish, mahalliy budjet daromadlarini kengaytirish, qo'shimcha qiymatga ega bo'lgan yangi turdagi mahsulotlar yaratilishi, bo'sh turgan yer va ishlab chiqarish imkoniyatlaridan maksimal ishga solish, eksport salohiyatini oshirish, yashil makon umummilliy harakati maqsadlariga erishish imkoniyatlarini beradi.

Haqiqatan ham mamlakatimizning ipakchilik sanoati salohiyati nihoyatda yuqori. Bor kuch va imkoniyatlarni safarbar qilsak, qanchadan-qancha ish o'rinlari ochiladi. Yurtimizda olib borilayotgan shiddatli islohotlardan ko'zlangan maqsad ham shu – qaysi soha bo'lmasin, uni odamlar uchun muhim daromad manbaiga, iqtisoditimiz tayanchiga aylantirishdan iborat.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligining 2020–2023-yil statistik byulletini.
2. Артикова С. Формирование и повышение эффективности регионального подкомплекса шелк АПК в Узбекистана в условиях перехода рыночным отношениям. и.ф.д., дисс. – Т., 1991.
3. O'roqov SH. Bozor iqtisodiyoti sharoitida pillachilik tarmog'i rivojlanish istibollarini belgilash. i.f.n.diss. –T., 2005. – 14 b.
4. Борисов А.Б. Большой экономический словарь. – М.: Книжный мир, 2000. – с. 185. 5. <https://www.uzbekipaksanoat.uz>
6. N.Ahmedov. S.Navruzov "Ipak qurti urug'chiligi" – Toshkent "Vorishnashriyot" 2014. B.198.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

